

SZÖGI LÁSZLÓ

c. egyetemi tanár
MTA-ELTE Egyetemtörténeti Kutatócsoport
dr.szogi.laszlo@gmail.com

2023. március 5-én Hilde De Ridder-Symoens, a középkori történelem egykori professzora szülővárosában, Gentben, nyolcvan éves korában elhunyt. A belga professzor asszony a közelmúlt egyik legkiválóbb nemzetközi hírű egyetemtörténésze volt, így illő, hogy a Gerundiumban megemlékezzünk róla.

Mielőtt életútját röviden bemutatnám, célszerűnek látom az olvasókat a Nemzetközi Egyetemtörténeti Bizottság tevékenységével is megismertetni. A Nemzetközi Egyetemtörténeti Bizottságot (ICHU) 1960-ban Stockholmban alapította Sven Stelling-Michaud genfi professzor. 1964-től a Bizottság a Történeti Tudományok Nemzetközi Bizottságának (ICHS) belső bizottsága volt, majd 1977-ben ugyanebben a történelem szervezetben társult bizottság lett. A Bizottság feladatának tekinti „*az egyetemek történeti kutatása minden formájának előmozdítását és e kutatások nemzetközi koordinációjának biztosítását.*” Gyakorlatilag a történelem világkongresszusok idején ülésezik, de általában évenként tartanak – egyetemtörténeti vonatkozású – nemzetközi konferenciákat, a világ legkülönbözőbb országaiban. Az egyetemtörténet szerte Európában, de Észak- és Dél-Amerikában és lassanként a világ más részein is a történettudomány igen fontos, és komolyan kutatott területe, hiszen az egyetemek működése számtalan más társadalmi, vallási, politikai és egyéb kérdéssel is összefügg, így múltjuk kutatása rendkívül fontos. E tekintetben Magyarország sokáig le volt maradva, de az utóbbi néhány évtizedben kezd felzárkózni. A bizottságnak a négy tagú elnökségen kívül minden országból 2-2 tagja lehet, de a nagy egyetemi hagyománnyal bíró országok néha többet is delegálnak, a többiek leginkább egy-egy személyt. Jelenleg 35 tagja van a szervezetnek, akik 17 európai és négy tengerentúli országot képviselnek. Magyarország az 1970-es évek elejétől képviseltette magát a bizottságban, Sinkovics István, majd Székely György professzorok voltak tagjai, majd később jelen sorok írója is. Most hazánkat Bozzay Réka Kornélia a Debreceni Egyetem docense képviseli. Más magyar vonatkozása is volt a bizottságnak. Gábrriel Asztrik premontrei szerzetes, a budapesti egyetem egykori magántanára, akinek 1947-ben emigrálnia kellett 1947–1948 között a torontói Pápai Intézetben dolgozott, majd 1948-ban az USA-ban telepedett le és 1950–1951 között a New Jersey Egyetem tanára volt, utóbb 1952–1963 között az indianai Notre Dame Egyetem professzora lett. Ott alapította a Középkori Műveltség Tanszékét, amelynek vezetője és a Középkori Intézet igazgatója volt. 1963–1964 között a Harvard Egyetem vendégprofesszora lett. A hetvenes évek végén ő töltötte be Nemzetközi Egyetemtörténeti Bizottság elnöki tisztségét.

Hilde De Ridder-Symoens 1943. április 19-én született Brüsszelben értelmiségi családban. Gyermekkorának egy részét Belga-Kongóban töltötte, ahol édesapja fontos szerepet játszott a közoktatás fejlesztésében. Ezekről az élményeiről mesélt nekem is egy svédországi konferencián, utalva arra, hogy Belgium egykori gyarmata 77-szer volt nagyobb, mint az anyaország, s mindez milyen ellentmondásokat rejtett magában.

1960-ban iratkozott be a Genti Egyetemre, történelem szakra. Ottani szóhasználattal licenciátus disszertációját az orléansi egyetem dél-holland diákjairól írta, és ez meghatározta további pályáját is. Elkötelezett kutatója lett az egyetemtörténetnek, az egyetemek közötti mobilitás kutatásának és a mai értelemben vett prozopográfia módszerének is. Később egy közös holland-belga projektben adta ki az orléans-i germán nemzet *Libri Procuratorum*-ját, amely a történelmi Hollandiából származó diákok ezreinek nevét tartalmazza.

1969-ben doktorált a 16. századi a Brabant és Hollandia közötti intézményi és jogi kapcsolatok témaköréből. A későbbiekben a Flamand Tudományos Kutatási Alap állandó alkalmazottja lett. Előbb tagja, majd 1996 és 2005 között elnöke lett a Nemzetközi Egyetemtörténeti Bizottságnak. Itteni tevékenységét már személyesen is ismertem és megtapasztalhattam nagy tudását és

segítőkézségét, valamint nyitottságát olyan országok iránt, amelynek egyetemtörténete Nyugat-Európában kevésbé volt ismert. 2010-ben Budapestre is ellátogatott, amikor a Bizottság egyik konferenciáját tartottuk az ELTE alapításának 375. évfordulóján.

Előbb a genti, majd 1986-tól az amszterdami egyetemen tanított, a középkori történelem tanszékén, amelyet vezetett is. IttUtóbbi intézményben a nevéhez köthető az egyetemtörténet kutatások új területként való megindulása, és sikeresen vezette be a prozopográfiai módszert az irányításával végzett kutatásokba. *„Például értekezések születtek Észak-Brabant lelkészeiről a 15. és 16. században, a közéjegyzőkről 's-Hertogenbosch közéjegyzői fellegrárában, Holland-Zeeland regionális tisztviselőiről a burgundi időszaiban és a hollandokról. akik Olaszországban tanultak.”*¹

Magam is tapasztaltam, hogy mennyire segítette a fiatalok pályakezdését, amikor bemutatkozási lehetőséget biztosított nekik a különböző nemzetközi konferenciákon. A bizottság mai alelnöke Symoens egykori tanítványa volt az egyetemen. Az egyetem Bölcsészettudományi Kara elnökségének tagjaként sokat tett a nemzetközi kapcsolatainak erősítéséért. Nagy érdeme, hogy a holland egyetemeken segítette az egyes intézmények saját történelmére vonatkozó tudományos kutatások megindítását és fejlesztését. Ennek eredményeként jött létre több egyetemen is „történelmi bizottság” és születtek forrásértékű új munkák is.

Az Amsterdami Egyetemről 2001-ben visszatért Gentbe, ahol az egyetemen 2008-as nyugdíjazásáig a kora újkori kultúrtörténet professzora volt. Halála nagy veszteség az egyetemtörténet kutatói és az az iránt érdeklődők számára. Egyetértek azzal a megállapítással, amit holland méltatója írt nekrológiájában: *„Az elmúlt évtizedekben az egyetemtörténet hatalmas adatházisokat halmozott fel prozopográfiai alapon. Most az a feladat, és lesz is, hogy ezeket az adatokat rendezett, nemzetközileg elérhető és fenntartható módon digitális formában adjuk közre.”*²

¹ Koen GOUDRIAN: „In memoriam Hilde De Ridder-Symoens” Vö. <https://www.hdcvu.nl/blog/memoriam-hilde-de-ridder-symoens>. Hozzáférés: 2023.11.20.

² Uo.